

جنگ سوریه و دکتربین مسئولیت حمایت از منظر حقوق بین الملل

محمد ابری

گروه حقوق، واحد قائم شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، قائم شهر، ایران.

mohammad.eari@iau.ir

ایرج رضائی نژاد (نویسنده مسئول)

گروه حقوق، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران.

irajrezaeenezhad@iau.ac.ir

کارن روحانی

گروه حقوق، واحد قائم شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، قائم شهر، ایران.

Ka.rohani@iau.ac.ir

قابل انتشار در دوره ۲۵، شماره ۶۵ (بهار ۱۴۰۵) نشریه پژوهشهای حقوقی

چکیده:

دکتربین مسئولیت حمایت در اجلاس سران سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۵ تصویب شد و در دو بند ۱۳۸ و ۱۳۹ آن سند به این دکتربین اشاره گردیده است. جمهوری عربی سوریه از جمله کشورهای مهم و استراتژیک خاورمیانه است. تلاش دولت سوریه و جامعه بین المللی برای بازگرداندن امنیت غیرنظامیان مانع جنایت علیه بشریت و اقدام غیر انسانی گروه های مسلح نشده است. مداخله ی نظامی در سوریه با توسل به مداخله ی بشر دوستانه و دکتربین مسئولیت حمایت به واسطه مخالف بودن با نص صریح منشور ملل متحد، اعلامیه ی اصول حقوق بین الملل ناظر بر روابط دوستانه، مخالفت شورای امنیت و نداشتن مبنا در حقوق بین الملل عرفی و قراردادی مشروع نیست. ارزیابی رویکرد شورای امنیت در قبال بحران سوریه و نوع ارتباط آن با مداخله بشر دوستانه به ویژه در قالب دکتربین «مسئولیت حمایت» گویای وجود نوعی عدم انطباق منطقی میان برداشت واقع گرایانه از رفتار دولت ها و مداخله بشر دوستانه می باشد.

واژگان کلیدی:

مسئولیت حمایت - سوریه - مداخله بشردوستانه - عملیات حفظ صلح - اصل عدم مداخله

The Syrian War and the Doctrine of Responsibility to protect in the International Law

Abstract:

The doctrine of the responsibility to protect was approved at the United Nations Summit in 2005 and is referred to in paragraphs 138 and 139 of that document. The Syrian Arab Republic is one of the important and strategic countries in the Middle East. The efforts of the Syrian government and the international community to restore security for civilians have not prevented crimes against humanity and inhumane actions by armed groups. Military intervention in Syria under the guise of humanitarian intervention and the doctrine of the responsibility to protect are not legitimate due to their opposition to the explicit text of the United Nations Charter, the Declaration of Principles of International Law Governing Friendly Relations, the opposition of the Security Council, and their lack of basis in customary and contractual international law. An assessment of the Security Council's approach to the Syrian crisis and its relationship with humanitarian intervention, especially in the context of the "responsibility to protect" doctrine, indicates a logical inconsistency between a realistic understanding of the behavior of states and humanitarian intervention.

Keywords:

Responsibility to support - Syria - Humanitarian intervention - Peacekeeping operations - Principle of non-intervention

مقدمه:

عملیات حفظ صلح یکی از ابزارهای عمده ای است که سازمان ملل متحد از طریق آن مسئولیت خویش را در حفظ صلح و امنیت بین المللی به انجام می رساند. به موجب دکترین مسئولیت حمایت، حاکمیت یک دولت از مسئولیت آن دولت در حمایت از مردمی که در قلمرو اش زندگی می کنند جداشدنی نیست و جامعه جهانی موظف است در صورت نادیده گرفتن یا نقض این مسئولیت اقدامات مقتضی را اتخاذ کند. این امر به منزله دعوتی آشکار برای مداخله نظامی نیست، چرا که مداخله نظامی به عنوان آخرین راه حل و تنها در شرایط استثنایی اعمال می شود.

در اوایل مارس ۲۰۱۱ سوریه وارد یک جنگ داخلی خونین شد و از آن زمان تاکنون، سوریه یک بحران انسانی بزرگ را تجربه کرده است، که هنوز هم ادامه دارد. شورای حقوق بشر و شورای امنیت و مجامع بین المللی و منطقه ای از زمان آغاز بحران، قطعنامه هایی درباره بحران سوریه تصویب نمودند که در آن قطعنامه ها به اعزام ناظران منطقه ای و بین المللی، سه فرستاده ویژه سازمان ملل متحد، اقدامات و برنامه های آنها، تحریم ها علیه دولت سوریه و توقف خشونتها و انهدام و خروج سلاحهای شیمیایی از کشور سوریه، که به مرور و در طی زمان بندی مشخص شده از سوریه خارج و منهدم گردید و ممنوعیت استفاده از آنها علیه غیرنظامیان و ارسال کمکهای بشردوستانه برای غیرنظامیان و آوارگان و افراد محاصره شده و ابراز نگرانی از خشونت افراطی گروههای مسلح و کشته شدن و آوارگان سوری و همچنین برگزاری یک انتخابات آزاد با مشارکت تمام مردم سوریه که در آن مردم سوریه درباره آینده کشور خود آزادانه تصمیم بگیرند، اشاره و تاکید شده است. مداخله در کشور سوریه در چهارچوب دکترین مسئولیت حمایت در چه حالتی قانونی تلقی شده و به چه شکلی توان اجرایی یافته است؟ عملکرد و رویکرد شورای امنیت در قبال بحران سوریه چه تناسبی با صلاحیت و اختیارات آن شورا در منشور ملل متحد داشته است؟ روش تحقیق نگارش حاضر، توصیفی-تحلیلی می باشد و در آن به بررسی و تحلیل اهداف و جایگاه دکترین مسئولیت حمایت در جنگ سوریه، اجرای دکترین مسئولیت حمایت در جنگ سوریه، رویکرد شورای امنیت در مواجهه با جنگ سوریه می پردازیم.

۱- مسئولیت حمایت:

مسئولیت حمایت در حال تحول در مورد وظایف دولتها برای جلوگیری و پایان دادن به اعمال خشونت علیه مردم است. افزایش جنگهای داخلی در دهه ۱۹۹۰ نقص فاحش حقوق بشر و معضلات ناشی از مداخلات بشر دوستانه، ضرورت ایجاد مسئولیت بین المللی حمایت را آشکار نمود. بعد از آن به طور جدی برای اولین بار مسئولیت حمایت از غیر نظامیان در قطعنامه ۱۲۶۵، ۱۷ سپتامبر ۱۹۹۹ درباره درگیری ها در آفریقا^۱، به حمایت از غیرنظامیان پرداخته، ایده مسئولیت حمایت در سال ۲۰۰۱ برای اولین بار در گزارش کمیسیون بین المللی مداخله و حاکمیت مطرح گردید، و در سال ۲۰۰۵ در اجلاس سران، توسط مجمع عمومی به طور رسمی پذیرفته شد.

قطعنامه ۲۴ اکتبر سال ۲۰۰۵ مجمع عمومی سازمان ملل متحد که پیامد اجلاس جهانی سران سال ۲۰۰۵ است، در دو ماده ۱۳۸ و ۱۳۹ به دکترین مسئولیت حمایت اشاره می کند. هر دولت مسئولیت حمایت از جمعیت خود را در برابر نسل کشی، جنایات جنگی، پاکسازی قومی و جنایات علیه بشریت دارد. جامعه بین المللی، از طریق سازمان ملل متحد، با استفاده مناسب دیپلماتیک، بشردوستانه و سایر وسایل صلح آمیز، مطابق با فصل های VI و VIII منشور، برای مسئولیت حمایت از جمعیت در برابر نسل کشی، جنایات جنگی، پاکسازی قومی و جنایات علیه بشریت کمک می کند.^۲

بعد از آن در قطعنامه ۱۶۷۴ در ۲۸ آوریل ۲۰۰۶ به موارد مهمی از جمله: به رسمیت شناخته شدن حمایت از غیرنظامیان در درگیری مسلحانه توسط سازمانهای منطقه ای، بر اهمیت جلوگیری از درگیری مسلحانه و رخ دادن مجدد آن، و در این زمینه بر نیاز به یک رویکرد جامع از طریق ارتقا رشد اقتصادی، ریشه کنی فقر، توسعه پایدار، آشتی ملی، حکمرانی خوب، دموکراسی، حاکمیت قانون و احترام برای همه، و حمایت از، حقوق بشر تاکید می کند. خواستار این است که همه طرف های مربوطه

1. un.docs.org/en/S/RES/1265/ 17 September 1999

2. un.org/en/General Assembly/docs/global compact/A-RES-60/1

دقیقاً به تعهدات قابل اجرا خود تحت قوانین بین المللی، به ویژه موارد مندرج در کنوانسیون های لاهه ۱۸۹۹ و ۱۹۰۷ و کنوانسیونهای ۱۹۴۹ ژنو و پروتکل های الحاقی سال ۱۹۷۷ آنها عمل کنند، و همچنین با تصمیمات شورای امنیت؛ کشورها به مصونیت ها پایان دهند و ساز و کار عدالت را از طریق جمله دادگاه های کیفری ملی، بین المللی و مختلط و کمیسیونهای حقیقت و آشتی را نشان می دهد.^۳

کوفی عنان دبیر کل وقت سازمان ملل متحد در گزارش خود با عنوان به سوی توسعه امنیت، حقوق بشر برای همه، در بند ۱۳۵ و ۱۳۶ تأکید می کند: من معتقدم که باید مسئولیت حمایت را بپذیریم و در موارد ضرورت، به آن عمل کنیم. این مسئولیت بیشتر از همه، متوجه تک تک کشورها است که هدف نهایی و وظیفه اصلی آنها حفاظت از مردم خود است. اما اگر مسئولان ملی قادر نیستند یا نمی خواهند از شهروندان خود حفاظت کنند، آنگاه این مسئولیت به جامعه بین المللی منتقل می شود تا برای کمک به حمایت از حقوق بشر و رفاه مردم، از شیوه های دیپلماتیک، بشردوستانه و غیره استفاده کنند. وقتی چنین شیوه هایی ناکافی به نظر برسد شورای امنیت ممکن است از روی ضرورت تصمیم بگیرد بر اساس منشور ملل متحد به اقدام، از جمله در صورت لزوم به اقدام اجباری، دست بزند.^۴

در گزارش امنیت جهانی، مسئولیت مشترک ما، در بندهای زیر به مسئولیت حمایت اشاره می کند:

در بند ۲۰۷ اشاره شده که شورای امنیت در بررسی اینکه استفاده از نیروی نظامی را تجویز کند یا تأیید کند هر چند که ممکن است ملاحظاتی هم داشته باشد، اما باید همیشه حداقل این ۵ شاخص پایه ای مشروعیت را مورد توجه قرار دهد: الف- جدی بودن تهدید ب- هدف مقتضی ج- آخرین ابزار د- ابزار متناسب ه- توازن پیامد

همچنین در دو بند ۲۳۲ و ۲۳۳ نیز تأکید می کند که به موجب حقوق بین الملل، مسئولیت اولیه در حمایت از غیرنظامیان در برابر رنج های ناشی از جنگ بر عهده متخاصمین یعنی کشور یا غیرکشور است. تمام جنگجویان باید مقرات کنوانسیونهای ژنو را مورد تبعیت قرار دهند. تمام دول عضو باید همه معاهدات مربوط به حمایت از غیرنظامیان نظیر کنوانسیونهای ژنوسید، کنوانسیون های ژنو، اساسنامه رم دیوان کیفری بین المللی و تمام کنوانسیونهای مربوط به پناهندگان را امضا و تصویب و عمل کنند.^۵

دکترین مسئولیت حمایت بر سه اصل استوار است:

اصل اول مسئولیت پیشگیری است که شامل جلوگیری و توقف اقداماتی است که منجر به نقض گسترده حقوق بشر در یک کشور می گردد. اصل دوم مسئولیت واکنش است که به منزله هسته اصلی مسئولیت حمایت بوده و پاسخ به موقعیتی است که نقض گسترده حقوق بشر رخ می دهد و دولت قادر یا مایل به حفاظت از شهروندان خود در رنج نیست. لذا اقدامات دیپلماتیک، تحریم اقتصادی، محدودیتهای مالی و اقدامات نظامی توسط جامعه جهانی به کار گرفته می شود. اصل سوم نیز مسئولیت بازسازی می باشد که پس از اتمام درگیری و به ویژه بعد از مداخله نظامی صورت می گیرد و هدف از اجرای آن حمایت از توسعه پایدار و بازسازی صدماتی است که بحران و یا مداخله به وجود آورده است.^۶

از اصول مرتبط با دکترین مسئولیت حمایت، عملیات حفظ صلح سازمان ملل متحد، اصل عدم مداخله، اصل منع توسل به زور می باشند، ۱- عملیات حفظ صلح سازمان ملل متحد: (با هدف مسئولیت اولیه حفظ صلح و امنیت بین المللی تحت منشور ملل متحد به وجود آمد تا سازمان ملل متحد از طریق امنیت دسته جمعی قادر به اجرای صلح باشد). ۲- اصل عدم مداخله: (مفهوم

3.un.docs.org/en/S/RES/1674(2006)

4. towards development, security and human rights for all : report of the Secretary-General : addendum : Human Rights Council : explanatory note / by the Secretary-General/UN, 23 May 2005/p 51

5.https://www.un.org/peacebuilding/sites/www.un.org.peacebuilding/files/documents/hlp_more_secure_world.pdf.pp 67-73

6. Zakiyah. RESPONSIBILITY TO PROTECT IN SYRIAN CRISIS: WHAT CAN BE EXPECTED FROM THE MUSLIM COMMUNITY?, Analisa Journal of Social Science and Religion Vol. 04 No. 02 December 2019,p288.

مداخله باید در بند ۷ ماده ۲ منشور سازمان ملل متحد، عبارات قطعنامه ۲۶۲۵ مجمع عمومی^۷ و بررسی این مفهوم توسط دیوان بین‌المللی دادگستری در قضیه نیکاراگوئه دنبال کرد. بند ۷ ماده ۲ منشور مقرر می‌دارد هیچ یک از مقررات مندرج در منشور ملل متحد مجاز نمی‌دارد در اموری که ذاتاً جزو صلاحیت داخلی هر کشوری است دخالت کند و اعضا را نیز ملزم نمی‌کند که چنین موضوعاتی را تابع مقررات این منشور قرار دهند...»^۳- اصل منع توسل به زور: (در بند ۴ ماده ۲ منشور ملل متحد آمده: اعضای سازمان ملل متحد در روابط بین‌المللی خود از تهدید با توسل به زور علیه تمامیت ارضی استقلال سیاسی هر کشور با هرگونه رفتاری که با اهداف ملل متحد مطابقت ندارد، خودداری خواهد نمود).

۲- مسئولیت حمایت در سوریه:

سوریه با نام رسمی جمهوری عربی سوریه کشوری در جنوب غرب آسیا و در کنار سواحل شرقی دریای مدیترانه است. جنگ داخلی سوریه از ۲۶ ژانویه ۲۰۱۱ (۶ بهمن ۱۳۸۹) آغاز شد. با آغاز جنگ داخلی سوریه نیروهای دولت اسلامی وارد سوریه نیز شدند و در ۸ آوریل ۲۰۱۳ نام «دولت اسلامی عراق و شام» (داعش) را بر خود نهادند.^۸ سوریه از نظر مذهبی و عقیدتی بسیار متنوع است. این درگیری در سوریه قطعاً زاویه ایدئولوژیک دارد، سوریه نه تنها در داخل کشور مشکل دارد بلکه به عنوان یک مکان برای رقابت‌های ژئوپلیتیک بین‌المللی نیز، هم در خاورمیانه و هم در غرب است.^۹

در ۲۹ آوریل، شورای حقوق بشر برای بررسی وضعیت سوریه تشکیل جلسه داد. این جلسه، قطعنامه S-16 / 1 را به همراه داشت که بلافاصله برای پایان دادن به هرگونه نقض حقوق بشر تصویب شد. شورای امنیت تصمیم فوری برای اعزام مأموریت حقیقت‌یاب در سوریه برای بررسی همه ادعاهای نقض حقوق بشر گرفت و اعلام کرد از دولت سوریه می‌خواهد تا با مأمورین تحقیق خود همکاری کند.^{۱۰} مطابق با قطعنامه ۱/۱۶ شورای حقوق بشر^{۱۱}، کمیساریای عالی حقوق بشر [مأموریت حقیقت‌یاب] را برای تحقیق در مورد همه موارد نقض شده قانون بین‌المللی حقوق بشر در سوریه ایجاد کرد، اگرچه به مسئولیت حمایت اشاره صریحی صورت نگرفت، در ماه مه ۲۰۱۱، مأموریت حقیقت‌یاب آغاز شد.

کمیسیون مستقل تحقیق بین‌المللی در مورد سوریه، در ۲۲ آگوست ۲۰۱۱ با قطعنامه ۱۷ / ۱ شورای حقوق بشر تاسیس شد.^{۱۲} کمیسیون مأموریت داشت که در مورد همه موارد نقض شده علیه قانون بین‌المللی حقوق بشر تحقیق کند که از مارس ۲۰۱۱ در سوریه اتفاق افتاده بود. اگرچه قطعنامه هیچ اشاره‌ای به مسئولیت حمایت نکرد. در اکتبر ۲۰۱۱، انگلستان، فرانسه، آلمان و پرتغال پیش‌نویس قطعنامه در شورای امنیت درباره پیشنهاد تحریم تسلیحاتی و تنظیم کمیته تحریم‌های جدید را ارائه دادند که وتو شد.^{۱۳}

دولت سوریه آشکارا در حمایت از جمعیت غیرنظامی خود ناتوان شده و کوتاهی کرده، اکنون جامعه بین‌المللی در اولین مورد باید این اقدامات را علیه مردم سوریه متوقف کند. مطابق دکتترین مسئولیت حمایت، جامعه بین‌المللی باید علیه دولت سوریه اقدام کند.^{۱۴}

7. United Nations General Assembly Resolution 2625 (XXV). 24 October 1970

^۸ . سید یاسر ضیایی، محسن یدائی امناب، «مداخله نظامی خارجی در مخاصمات مسلحانه غیربین‌المللی از منظر حقوق بین‌الملل: بررسی وضعیت

عراق، سوریه، یمن و بحرین»، فصلنامه آفاق امنیت، ۸، ۳۲ (۱۳۹۵)، ۱۳۹، doi: 200530.

9. William R. Blackford, The Responsibility to Protect and International Law Moral, Legal and Practical Perspectives on Kosovo, Libya, and Syria, 8, 27, (2014), 107, doi: 353735

10. SPENCER ZIFCAK, THE RESPONSIBILITY TO PROTECT AFTER LIBYA AND SYRIA, 13, (2012), 16-17, doi: 1687243

11. A/HRC/S/1/16, 2011

12. A/HRC/S -1/17, 2011

13. Muditha Halliyade, Syria - Another Drawback for R2P?: An Analysis of R2P's Failure to Change International Law on Humanitarian Intervention, 4, 2, (2016), 218-226, doi: 10499

14. Alex Berg, The Crisis in Syria and the Responsibility to Protect (R2P), See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/366481896> · April 2022. DOI: 10.5278/ojs.ijis.v12i1.6896.p5

اتحادیه عرب در یک جلسه فوق العاده در قاهره در ۲۶ اکتبر ۲۰۱۱، قطعنامه ای تصویب کرد^{۱۵} که خواستار توقف کامل و فوری اقدامات خشونت آمیز و کشتار مردم و همچنین اقداماتی برای مقابله با بحران، با هدف جلوگیری از تلفات بیشتر در سوریه شد. قطعنامه خواستار تأسیس کمیته وزیران اتحادیه عرب به ریاست شیخ حمد بن جاسم الثانی، نخست وزیر و وزیر امور خارجه قطر، برای برقراری ارتباط با رهبری سوریه شد. به دنبال این جلسه در ۱۶ اکتبر ۲۰۱۱، کمیته به رهبری قطر با نمایندگانی از مصر، الجزایر، سودان و عمان، در ۲۶ اکتبر ۲۰۱۱ با اسد ملاقات کردند و تصمیمات را به آنها انتقال دادند. در یک طرح در ۲ نوامبر ۲۰۱۱ توسط سوریه امضا شد. در ۳ نوامبر ۲۰۱۱، نبیل العربی، رئیس اتحادیه، با شورای ملی سوریه دیدار کرد و برنامه عملیاتی را به اعضای خود اطلاع داد.^{۱۶} با این حال، دولت سوریه بلافاصله قادر به گفتگو با نیروهای مخالف داخلی در چارچوب زمانی داده شده نیست. در ۷ نوامبر ۲۰۱۱، رئیس اتحادیه خواستار جلسه ای برای ارزیابی عدم موفقیت سوریه در مطابقت با برنامه اقدام توافق شده است. در نتیجه، در ۱۲ نوامبر ۲۰۱۱، شورای وزیران، عضویت سوریه را به حالت تعلیق درآورد^{۱۷}. پس از تصمیم تعلیق، اتحادیه قطعنامه ۷۴۳۹ را در تاریخ ۱۶ نوامبر ۲۰۱۱، با دستورالعمل ارسال یک مأموریت ناظر به سوریه تصویب کرد.^{۱۸}

در قطعنامه ۷۴۴۱، ۲۴ نوامبر ۲۰۱۱، اتحادیه عرب مجدداً از دبیر کل اعزام فوری مأموریت ناظران به سوریه را درخواست کرد.^{۱۹} مهمتر از همه، در ۲۷ نوامبر ۲۰۱۱، شورای وزیران پیشنهاد تحریم های اقتصادی در مورد سوریه را داد. تحریم های پیشنهادی شامل ممنوعیت سفر برخی از مقامات ارشد دولت اسد، مسدود کردن دارایی های دولت سوریه در کشورهای عربی، ممنوعیت معاملات با بانک مرکزی سوریه و پایان دادن به کلیه مبادلات تجاری با دولت سوریه است.

در ۱۹ دسامبر سال ۲۰۱۱، مجمع عمومی قطعنامه ای^{۲۰} در مورد سوریه تصویب کرد که خواستار این شد، در سوریه بلافاصله کلیه موارد نقض حقوق بشر متوقف شود، برای محافظت از جمعیت غیرنظامی، به طور کامل به تعهدات خود طبق قوانین بین المللی حقوق بشر و حقوق بشردوستانه عمل کنند. سوریه توافقنامه صلح ارائه شده توسط اتحادیه را امضا کرد که در آن سوریه با یک مأموریت ناظران اتحادیه عرب برای یک دوره اولیه یک ماهه موافقت کرد. مصطفی الدبی برای هدایت مأموریت ناظر اتحادیه انتصاب شد.^{۲۱} با شصت ناظر مأموریت خود را در سوریه از اواخر دسامبر ۲۰۱۱ از سر گرفت. در پایان ژانویه ۲۰۱۲، اتحادیه به شکست خود در تلاش های صلح در سوریه اعتراف کرد. در اواخر ژانویه ۲۰۱۲، در طول بحث شورای امنیت در مورد برنامه صلح اتحادیه عرب، مراکش پیش نویس قطعنامه ای را ارائه کرد که براساس آن شورای امنیت کاملاً از پیشنهاد اتحادیه حمایت می کند. پیش نویس قطعنامه شورای امنیت صبح روز ۴ فوریه به رای گذاشته شد. سیزده عضو شورای امنیت به آن رای مثبت دادند. روسیه و چین آن را وتو کرد. کوفی عنان به عنوان فرستاده ویژه مشترک سازمان ملل و اتحادیه عرب برای سوریه در ۲۳ فوریه ۲۰۱۲ منصوب شد.^{۲۲}

قطعنامه ۲۰۴۲^{۲۳} در تاریخ ۱۴ آوریل ۲۰۱۲ در شورای امنیت تصویب شد که با تأکید بر احترام به حاکمیت، استقلال، وحدت و تمامیت ارضی سوریه، ضمن حمایت از فرستاده ویژه مشترک سازمان ملل و اتحادیه عرب، محکومیت نقض گسترده حقوق بشر و

15. League of Arab States Res. 7435, ¶ 1 (Oct. 16, 2011).

16. *Arab League Holds 'Frank and Friendly' Talks with Assad; 20 More Killed in Syrian Violence*, AL ARABIA (Oct. 26, 2011), <http://www.alarabiya.net/articles/2011/10/26/173742.html>.

17. Neil Macfarquhar, *Arab League Votes to Suspend Syria Over Crackdown*, N.Y. TIMES (Nov. 12, 2011), <http://www.nytimes.com/2011/11/13/world/middleeast/arab-league-votes-to-suspend-syria-over-its-crackdown-on-protesters.html?pagewanted=all>.

18. League of Arab States Res. 7439, ¶ 1 (Nov. 16, 2011).

19. League of Arab States Res. 7441 (Nov. 24, 2011); see also U.N. Secretary-General, Letter dated Jan. 24, 2012 from the Secretary-General to the President of the Security Council, U.N. Doc. S/2012/71 (Jan. 30, 2012).

20. G.A. Res. 66/176, U.N. Doc. A/Res/66/176 (dec.19, 2011).

21. Muhammad Ahmad Mustafa Al-Dabi (Head of the League of Arab States Observer Mission to Syria), League of Arab States Observer Mission to Syria, Rep. of the Head of the League of Arab States Observer Mission to Syria for the Period from 24 December 2011 to 18 January 2012, 12-21687, at 9 (Jan. 27, 2012).

22. Muditha Halliyade, *Syria - Another Drawback for R2P?: An Analysis of R2P's Failure to Change International Law on Humanitarian Intervention*, 4,2,(2016).doi:10499.pp 226-228

23. un.docs.org/en/S/RES/2042(Apr-14-2012)

ابراز تأسف عمیق از مرگ هزاران نفر در سوریه، تعهد بر اجرای پیشنهاد شش ماده ای فرستاده مشترک از ۱۰ آوریل تا ۱۰ آوریل ۲۰۱۲، شامل ۳۰ نظامی غیرمسلح در سوریه برای نظارت بر توقف خشونت‌های مسلحانه در تمام اشکال آن، با هدف پایان دادن فوری به همه خشونت‌ها و نقض حقوق بشر؛ تضمین دسترسی بشردوستانه و تسهیل انتقال رهبری سیاسی سوریه، از جمله از طریق شروع گفتگوی سیاسی جامع بین مخالفان و دولت سوریه را اعلام می کند.

قطعنامه ۲۰۵۹ در ۲۰ جولای ۲۰۱۲ تصویب شد، تصمیم می گیرند که مدت مأموریت ناظران را ۳۰ روز دیگر تمدید کنند.^{۲۴} شورای حقوق بشر قطعنامه (۱/۱۸)^{۲۵} را تصویب کرد، اتحادیه عرب، دولت سوری را برای اجرای کامل و بدون تأخیر برنامه اتحادیه ملزم می کند و در اولین فرصت ممکن ناظران اتحادیه را بپذیرد. قطعنامه S-18/1 به اتفاق آرا تصویب نشد. در نامه ای توسط رئیس جمهور سوریه در دفاع از اقدامات سوریه، بیان شد که با وجود تلاش و تحمیل فشارهای سیاسی و دیگر اشکال آن دولت موضع خود را نسبت به سیاست های اشغالگری و تلاش های آمریکا و کشورهای دیگر را برای تسلط بر منطقه و قرار دادن آن در بخشی از حوزه نفوذ سیاست های آمریکا حفظ می کند... عملیات تروریستی [توسط] افراد غیرقانونی مسلحی انجام می شود که شهروندان ما را ترور می کنند و آنها را مجبور به ترک خانه خود می کنند... که به منظور تقسیم کشور در امتداد خطوط فرقه ای و تحریک جنگ داخلی انجام می شود.^{۲۶}

در طی جلسه ای در ماه آوریل، شورای حقوق بشر در مورد اوضاع سوریه بعداً قطعنامه ۱/۱۹ را تصویب کرد.^{۲۷} در ۷ ژوئن ۲۰۱۲، عنان در مورد وخیم تر شدن وضعیت در سوریه به شورای امنیت توضیح داد، و در ۱۵ ژوئن ۲۰۱۲، ناظران فعالیت های خود را به حالت تعلیق درآوردند. در ۱۷ اگوست ۲۰۱۲، اخضر ابراهیمی به عنوان نماینده ویژه سوریه منصوب شد. ابراهیمی پیشنهاد آتش بس العده را داد، پیشنهادی که به دلیل تشدید خشونت در سوریه اجرا نشده است. شورای حقوق بشر در جلسه بعدی خود قطعنامه ۲۲/۲۴ را در مورد ادامه وخامت شدید حقوق بشر و اوضاع بشردوستانه در سوریه تصویب کرد. این قطعنامه، به طور کمی، "نقض حقوق هر انسانی و نقض حقوق بشردوستانه بین المللی توسط گروه های مخالفان مسلح را مورد تأسف قرار داد".^{۲۸}

قطعنامه ۲۱۱۸ در ۲۷ سپتامبر ۲۰۱۳ تصویب شد^{۲۹}، با یادآوری اینکه دولت سوریه در تاریخ ۲۲ نوامبر ۱۹۶۸ به پروتکل منع استفاده از گازهای خفه کننده، مسموم کننده یا سایر گازها در جنگ و روشهای باکتریولوژیک جنگی پیوست. با اشاره به اینکه دولت سوریه در تاریخ ۱۴ سپتامبر ۲۰۱۳ سند الحاق خود را به کنوانسیون ممنوعیت توسعه، تولید، ذخیره سازی و استفاده از سلاح های شیمیایی و تخریب آنها ارائه کرد. سوریه به طور کامل با سازمان منع گسترش سلاحهای شیمیایی و سازمان ملل همکاری می کند، استقبال از چارچوب از بین بردن سلاحهای شیمیایی سوریه از ۱۴ سپتامبر ۲۰۱۳ در ژنو، بین روسیه و آمریکا با هدف اطمینان از تخریب برنامه سلاحهای شیمیایی سوریه در سریع ترین و مطمئن ترین شیوه را بیان می کند. در ۳۰ ژوئن ۲۰۱۲، دبیران کل سازمان ملل و اتحادیه کشورهای عربی، وزیران امور خارجه چین، فرانسه، فدراسیون روسیه، پادشاهی متحده بریتانیا و ایرلند شمالی، ایالات متحده آمریکا، ترکیه، عراق (رئیس اجلاس اتحادیه کشورهای عرب)، کویت (رئیس شورای وزیران خارجه اتحادیه کشورهای عرب) و قطر (رئیس کمیته پیگیری اعراب در مورد سوریه در اتحادیه کشورهای عربی) و نماینده عالی اتحادیه اروپا در دفتر سازمان ملل در ژنو به عنوان گروه اقدام برای سوریه، به ریاست فرستاده ویژه مشترک سازمان ملل و اتحادیه کشورهای عربی به سوریه برگزار شد. اعضای گروه اقدام به تسهیل راه اندازی یک روند سیاسی به رهبری منتهی به انتقالی که مطابق با آرمانهای مشروع مردم سوریه مصمم هستند چون قادر می سازد آنها به طور مستقل و

24.un.docs.org/en/S/RES/2059(jul-20-2012)

25. *The Human Rights Situation in the Syrian Arab Republic*, GA Res S-18/1, UN GAOR, 18th spec sess, 2nd mtg, UN Doc A/HRC/RES/S-18/1 (5 December 2011, adopted 2 December 2011) ('*The Human Rights Situation in the Syrian Arab Republic*').

26. SPENCER ZIFCAK, *THE RESPONSIBILITY TO PROTECT AFTER LIBYA AND SYRIA*, 13,(2012). doi: 1687243.p22

27. Human Rights Council Res. 19/1, UN Doc. A/HRC/RES/19/1, at 7 (Apr. 10, 2012).

28. Human Rights Council Res. 24/22, U.N. Doc. A/HRC/RES/24/22, at 2 (Oct. 8, 2013).

29.un.docs.org/en/S/RES/2118(sep.27-2013)

دموکراتیک آینده خود را تعیین کنند. انتخابات، قانون اساسی جدید، حضور زنان در هیئت انتقالی جدید، قانون اساسی جدید، تعهد با پاسخگویی و آشتی ملی تأکید شد.

قطعنامه ۲۱۳۹ در تاریخ ۲۲ فوریه ۲۰۱۴ تصویب شد.^{۳۰} ضمن ابراز نگرانی شدید از افزایش تعداد پناهندگان و آوارگان داخلی ناشی از درگیری در سوریه، که تأثیر بی ثباتی در کل منطقه دارد و تأکید بر قدردانی از تلاش های قابل توجه و تحسین برانگیزی که به ویژه از سوی کشورهای منطقه انجام شده است از جمله لبنان، اردن، ترکیه، عراق و مصر بیش از ۲/۴ میلیون نفر از پناهندگانی که به دلیل خشونت مداوم از سوریه فرار کرده اند را در خود جای داده اند. از همه طرفها می خواهد فوراً محاصره مناطق مسکونی از جمله حمص، دمشق، نوبل زهرا، حلب، غوطه شرقی را پایان دهند. از کنفرانس ژنو درباره سوریه که در مونتو در ۲۲ ژانویه ۲۰۱۴ راه اندازی شد استقبال می کند.

درگیری های سوریه یک نمونه تلخ از شکست مضاعف آشکار مسئولیت یک کشور حاکم و جامعه بین المللی (یعنی شورای امنیت) برای محافظت از سوریه ها در برابر جنایات گسترده بود، به عنوان تنها عامل مسئولیت بین المللی برای محافظت، شورای امنیت بخش بیشتری از مشکل را در حل درگیری سوریه دارد که به عدم موفقیت شورای امنیت در رعایت تعهدات خود تحت مسئولیت حمایت منجر شد. اخضر ابراهیمی، فرستاده ویژه سازمان ملل متحد با ناامیدی در مه ۲۰۱۴ از سمت خود استعفا داد. رابطه مستقیمی بین ناتوانی شورای امنیت بر سر سوریه وجود دارد.^{۳۱}

قطعنامه ۲۱۶۵ در تاریخ ۱۴ جولای ۲۰۱۴ تصویب شد.^{۳۲} ضمن ابراز هشدار شدید در وخیم شدن قابل توجه و سریع وضعیت بشردوستانه در سوریه، ابراز نگرانی شدید از گسترش افراط گرایی و گروههای افراطی، هدف قرار دادن غیرنظامیان بر اساس قومیت، مذهب و / یا اعتراف وابستگی آنها، ابراز نگرانی شدید بیشتر در مورد افزایش حملات منجر به تلفات و ویرانی های بیشمار، گلوله باران بی رویه خمپاره ها، بمبگذاری اتومبیل، حملات انتحاری، بمب های تونلی و همچنین گروگان گیری، آدم ربایی و حملات در برابر زیرساخت های غیرنظامی از جمله قطع عمدی تأمین آب، محکوم کردن تروریسم در تمام اشکال و مظاهر آن تأکید می کند.

قطعنامه ۲۱۹۱ در تاریخ ۱۷ دسامبر ۲۰۱۴ تصویب شد.^{۳۳} از اوضاع ویرانگر وضعیت بشردوستانه در سوریه، ابراز نگرانی شدید می کند، مناطقی در سوریه تحت کنترل دولت اسلامی در عراق و شام (داعش) و جبهه النصره هستند و حدود تأثیر منفی حضور آنها، ایدئولوژی خشن افراطی و اقدامات آنها بر ثبات در سوریه و منطقه موثر است، از جمله تأثیرات مخرب انسانی بر جمعیت غیرنظامی که منجر به آوارگی صدها هزار نفر از مردم شده است، بر عزم خود برای رسیدگی به تمام جنبه های تهدید ناشی از داعش، النصره و سایر افراد، گروه ها، موسسات و نهادهای مرتبط با آن القاعده تأکید می کند، همچنین حملات به کاروان های بشردوستانه و اقدامات تخریبی و غارت دارایی های آنها، مردم محاصره شده در حلب، ادلب، قونیترا و درعا که نیاز بشردوستانه دارند را محکوم می کند.

قطعنامه ۲۲۰۹ در تاریخ ۶ مارس ۲۰۱۵ تصویب شد.^{۳۴} تأکید مجدد بر قطعنامه ۲۱۱۸؛ گاز کلر به طور مکرر و سیستماتیک در بحران سوریه استفاده شده است که باعث نگرانی است. قطعنامه ۲۲۳۵ در تاریخ ۷ آگوست ۲۰۱۵ تصویب شد.^{۳۵} با تأکید مجدد بر اینکه استفاده از سلاح های شیمیایی نقض جدی قوانین بین المللی و قطعنامه ۲۱۱۸ است. هیچ طرفی در سوریه نباید از سلاح های شیمیایی استفاده، تولید، خریداری، ذخیره، نگهداری یا انتقال کند. مکانیسم تحقیقاتی برای بررسی اوضاع تشکیل شود.

30. [un.docds.org/en/S/RES/2139\(feb.22-2014\)](http://un.docds.org/en/S/RES/2139(feb.22-2014))

31. Shahram Akbarzadeh, Arif Saba UN paralysis over Syria: the responsibility to protect or regime change?(2018). Doi: 10.1057.pp 3-10

32. [un.docds.org/en/S/RES/2165\(Jul.14-2014\)](http://un.docds.org/en/S/RES/2165(Jul.14-2014))

33. [un.docds.org/en/S/RES/2191\(dec.17-2014\)](http://un.docds.org/en/S/RES/2191(dec.17-2014))

34. [un.docds.org/en/S/RES/2209\(Mar-6-2015\)](http://un.docds.org/en/S/RES/2209(Mar-6-2015))

35. [un.docds.org/en/S/RES/2235\(Agu-7-2015\)](http://un.docds.org/en/S/RES/2235(Agu-7-2015))

قطعنامه ۲۲۵۴ در تاریخ ۱۸ دسامبر ۲۰۱۵ تصویب شد.^{۳۶} ابراز نگرانی شدید خود را از ادامه رنج مردم سوریه، اوضاع بشردوستانه وخیم و وحشتناک، درگیری مداوم و خشونت مداوم و وحشیانه آن، تأثیر منفی تروریسم و ایدئولوژی خشن افراطی در حمایت از تروریسم، اثر بی ثبات کننده بحران در منطقه و فراتر از آن، از جمله افزایش تروریست های ناشی از جنگ در سوریه، تخریب فیزیکی در این کشور، و افزایش فرقه گرایی را اعلام می کند، و تأکید بر اینکه وضعیت در صورت عدم وجود یک راه حل سیاسی رو به زوال است، اجرای کامل بیانیه ژنو، تشویق به تلاش های دیپلماتیک گروه پشتیبانی بین المللی سوریه (ISSG) برای کمک به پایان دادن به درگیری در سوریه، اشاره به جلسات مسکو، قاهره و ریاض برای بیانیه وین و تلاش های فرستاده ویژه سازمان ملل ابراز می دارد. همچنین از برگزاری انتخابات در ظرف ۱۸ ماه با نظارت سازمان ملل و تهیه پیش نویس قانون اساسی جدید، با مشارکت همه سوری ها و لزوم اجرای آتش بس تأکید می کند.

قطعنامه ۲۳۱۴ در تاریخ ۳۱ اکتبر ۲۰۱۶ تصویب شد که ضمن ابراز نگرانی شدید از استفاده از سلاح های شیمیایی و تمديد مدت مأموریت مکانیسم تحقیق مطابق قطعنامه ۲۲۳۵ را بیان می کند.^{۳۷}

مسئولیت حمایت باید در سوریه به دلایل زیر اجرایی گردد: اول، استفاده گسترده و شدید سلاح های شیمیایی علیه مردم سوریه و مخالف پروتکل ها و کنوانسیون های سازمان ملل؛ دوم، هدف اصلی مسئولیت حمایت در سوریه، جلوگیری از کشتار گسترده مردم غیرنظامی و حفاظت از شهروندان است، آگاه هستیم تعداد زیادی از مردم سوریه کشته شده اند چون جنگ بسیار گسترده است. پناهندگان و آوارگان هشدار می دهند که نقض گسترده حقوق بشر در این کشور رخ داده است. سوم، به نظر می رسد دولت سوریه در حمایت از مردم خود ناتوان بوده، چون تعداد زیادی از آنان کشته شده اند.^{۳۸}

قطعنامه ۲۲۵۸ در تاریخ ۲۲ دسامبر ۲۰۱۵ تصویب شد.^{۳۹} ادامه وخامت اوضاع انسانی ویرانگر و لزوم ارسال کمک های بشردوستانه برای همه افراد محاصره شده، حمله به مراکز غیرنظامی از جمله مدارس و مراکز درمانی و استفاده بی رویه از سلاح و بمب گذاری و حملات انتحاری و توپخانه ای نگران کننده است. ابراز نگرانی شدید از اینکه مناطق سوریه تحت کنترل دولت اسلامی عراق و شام (معروف به داعش) و جبهه النصره و در مورد تأثیر منفی حضور آنها، ایدئولوژی خشن افراطی و اقدامات مربوط به ثبات در سوریه و منطقه، از جمله تأثیرات مخرب انسانی بر جمعیت غیرنظامی که منجر به آوارگی صدها هزار نفر شده است. با ابراز نگرانی شدید در مورد همه موارد موانع تحویل موثر کمک های بشردوستانه، خاطر نشان کرد که داعش (موسوم به داعش)، و سایر افراد، گروه ها، موسسات و نهادهای مرتبط با القاعده مانع تحویل موثر کمک بشردوستانه هستند.

قطعنامه ۲۲۶۸ در تاریخ ۲۶ فوریه ۲۰۱۶ تصویب شد.^{۴۰} با تلاش های فرستاده ویژه و آغاز مذاکرات رسمی در مورد روند انتقال و اجرای بیانیه ژنو ۳۰ ژوئن ۲۰۱۲ و قطعنامه ۲۲۵۴ (۲۰۱۵) و آغاز آتش بس از ساعت ۰۰:۰۰ به وقت دمشق در ۲۷ فوریه ۲۰۱۶ و دسترسی فوری به کمک های بشردوستانه در مناطق محاصره شده را خواستار است.

وقتی مردم سوریه به حمایت جامعه جهانی احتیاج داشتند، شورای امنیت وهمینطور دکترین مسئولیت حمایت ناتوان بودند. اگر کسی به طور خلاصه محتوای قطعنامه های شورای امنیت در مورد سوریه را تجزیه و تحلیل کند، برای آن روشن است بگویند که هرگز مداخله یک راه حل واقعی قابل قبول تلقی نمی شود، یعنی قطعنامه مورخ فوریه ۲۰۱۶ کاملاً واضح است. همه قطعنامه ها پیش فرض اساسی دیپلماسی و حل و فصل صلح آمیز درگیری، طبق چشم انداز اتخاذ شده در طی درگیری را نداشتند.^{۴۱}

36. [un.docs.org/en/S/RES/2254\(dec.18-2015\)](http://un.docs.org/en/S/RES/2254(dec.18-2015))

37. [un.docs.org/en/S/RES/2314\(Oct-31-2016\)](http://un.docs.org/en/S/RES/2314(Oct-31-2016))

38. Zakiyah, RESPONSIBILITY TO PROTECT IN SYRIAN CRISIS: WHAT CAN BE EXPECTED FROM THE MUSLIM COMMUNITY?, Analisa Journal of Social Science and Religion Vol. 04 No. 02 December 2019.p285

39. [un.docs.org/en/S/RES/2258\(dec.22-2015\)](http://un.docs.org/en/S/RES/2258(dec.22-2015))

40. [un.docs.org/en/S/RES/2268\(feb.26-2016\)](http://un.docs.org/en/S/RES/2268(feb.26-2016))

41. FRANCISCO DE ABREU DUARTE, Responsibility to protect (R2P) and the syrian refugee crisis: a missed opportunity? 3,2,(2016).

Doi:2183.184. p79

قطعنامه ۲۳۲۸ در تاریخ ۱۹ دسامبر ۲۰۱۶ تصویب شد.^{۴۲} ضمن ادامه و خیم تر شدن اوضاع انسانی ویرانگر در حلب و این واقعیت که اکنون تخلیه و کمک فوری بشردوستانه به تعداد زیادی از ساکنان حلب مورد نیاز است.

قطعنامه ۲۳۳۲ در تاریخ ۲۱ دسامبر ۲۰۱۶ تصویب شد.^{۴۳} ابراز خشم شدید از افزایش خشونت‌ها و میزان کشته شدگان از جمله کودکان، ادامه و خامت اوضاع انسانی ویرانگر در سوریه، نیاز فوری به کمک‌های بشردوستانه از جمله کمک‌های پزشکی، ابراز نگرانی از عدم اجرای قطعنامه‌های پیشین شورای امنیت، نگران گسترش گروه افراطی داعش و حملات وحشتناک آن و حضور تروریست‌های خارجی است.

قطعنامه ۲۳۳۶ در تاریخ ۳۱ دسامبر ۲۰۱۶ تصویب شد.^{۴۴} با اشاره به بیانیه مشترک وزرای امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، فدراسیون روسیه و جمهوری ترکیه در تاریخ ۲۰ دسامبر ۲۰۱۶، با تقدیر و تشکر از تلاش‌های میانجیگری فدراسیون روسیه و جمهوری ترکیه برای تسهیل برقراری آتش بس در جمهوری عربی سوریه، تنها راه حل بحران سوریه اجرای بندهای بیانیه ژنو است.

قطعنامه ۲۳۹۳ در تاریخ ۱۹ دسامبر ۲۰۱۷ تصویب شد.^{۴۵} ابراز نگرانی از میزان خشونت‌ها و افزایش غیرقابل قبول میزان کشته شدگان، توقف حملات علیه اهداف غیرنظامی، لزوم ارسال کمک‌های بشردوستانه برای افراد محاصره شده و آوارگان، حضور گروه‌های تروریستی از جمله داعش و القاعده و حملات وحشیانه افراطی و تأثیر ایدئولوژی منفی آنها برای منطقه، حمایت از افرادی در کمک‌های بشردوستانه هستند، تأکید می‌شود.

قطعنامه ۲۴۰۱ در تاریخ ۲۴ فوریه ۲۰۱۸ تصویب شد.^{۴۶} تکرار ناراحتی شدید خود در مورد شدت ادامه اوضاع انسانی ویرانگر در سوریه، از جمله در غوطه شرقی، استان ادلب، استان حماه شمالی، رخان، دمشق و رقه، و این واقعیت که اکنون کمک‌های فوری بشردوستانه، از جمله کمک‌های پزشکی مورد نیاز بیش از ۱۳/۱ میلیون نفر در سوریه است. ابراز نگرانی برای افرادی که مناطق پس گرفته شده از داعش، به دلیل وجود بقایای مواد منفجره و جنگی، بر می‌گردند. توقف درگیری‌ها و لزوم ارسال کمک‌های بشردوستانه، محاصره مناطق مسکونی فوآ، بزموک و کفریا را تأکید می‌کند.

قطعنامه ۲۴۴۹ در تاریخ ۱۳ دسامبر ۲۰۱۸ تصویب شد.^{۴۷} ابراز نگرانی از اوضاع انسانی ویرانگر در سوریه و توقف حملات به مراکز غیر نظامی و لزوم ارسال کمک‌های بشردوستانه و تأثیر منفی ایدئولوژی داعش و النصره در مناطق پس گرفته شده و کل منطقه، محکومیت شدید از خشونت نسبت به کاروان‌های بشردوستانه و پرسنل پزشکی را بیان می‌کند.

قطعنامه ۲۴۷۴ در تاریخ ۱۱ ژوئن ۲۰۱۹ تصویب شد.^{۴۸} با تأکید مجدد بر اهمیت رسیدگی به دلایل اصلی درگیری‌های مسلحانه برای دستیابی به صلح و امنیت پایدار، با گفتگو، میانجیگری، مشاوره و مذاکرات سیاسی برای حل اختلافات و پایان دادن به درگیری‌ها، درباره مفقودین است. قطعنامه ۲۵۰۴ در تاریخ ۱۰ ژانویه ۲۰۲۰ تصویب شد.^{۴۹} رفع نیازهای بشردوستانه و ارائه کمک‌های بشردوستانه تأکید می‌شود. قطعنامه ۲۵۶۰ در تاریخ ۲۹ دسامبر ۲۰۲۰ تصویب شد.^{۵۰} ابراز نگرانی شدید از حضور، ایدئولوژی و اقدامات داعش و القاعده و حضور رو به رشد وابستگان آنها در سراسر جهان، تحریم‌های داعش و القاعده و مقابله با تروریسم تأکید می‌کند.

قطعنامه ۲۵۶۵ در تاریخ ۲۶ فوریه ۲۰۲۱ و ۲۵۸۵ در ۹ ژوئیه ۲۰۲۱ و قطعنامه ۲۶۴۲ در تاریخ ۱۲ ژوئیه ۲۰۲۲ و قطعنامه ۲۶۷۲ در تاریخ ۹ ژانویه ۲۰۲۳ تصویب شد. مبارزه با بیماری همه گیر کرونا، تجهیزات و واکسن کرونا، و لزوم توقف درگیری

42. [un.org/docs/en/S/RES/2328\(dec.19-2016\)](https://un.org/docs/en/S/RES/2328(dec.19-2016))

43. [un.org/docs/en/S/RES/2332\(dec.21-2016\)](https://un.org/docs/en/S/RES/2332(dec.21-2016))

44. [un.org/docs/en/S/RES/2336\(Dec-31-2016\)](https://un.org/docs/en/S/RES/2336(Dec-31-2016))

45. [un.org/docs/en/S/RES/2393\(Dec-19-2017\)](https://un.org/docs/en/S/RES/2393(Dec-19-2017))

46. [un.org/docs/en/S/RES/2401\(Feb-24-2018\)](https://un.org/docs/en/S/RES/2401(Feb-24-2018))

47. [un.org/docs/en/S/RES/2449\(Dec-31-2018\)](https://un.org/docs/en/S/RES/2449(Dec-31-2018))

48. [un.org/docs/en/S/RES/2474\(JUN-11-2019\)](https://un.org/docs/en/S/RES/2474(JUN-11-2019))

49. [un.org/docs/en/S/RES/2504\(Jan-10-2020\)](https://un.org/docs/en/S/RES/2504(Jan-10-2020))

50. [un.org/docs/en/S/RES/2560\(Dec-29-2020\)](https://un.org/docs/en/S/RES/2560(Dec-29-2020))

51. [un.org/docs/en/S/RES/2565\(Feb-26-2021\)](https://un.org/docs/en/S/RES/2565(Feb-26-2021))

برای ارسال بشردوستانه را خواستار است که شامل داعش و سایر گروههای تروریستی نمی شود و برای غیرنظامیان است. قطعنامه ۲۶۱۷ در تاریخ ۳۰ دسامبر ۲۰۲۱ تصویب شد.^{۵۵} ابراز نگرانی شدید از گروههای تروریستی چون داعش، القاعده و النصره و... را بیان می کند.

یک رویکرد بسیار جالب، گرچه انتقادی، رویکردی بود که توسط بهام و جانیک فرض شده بود، که گرایش پنهان دکترین مسئولیت حمایت را در دموکراتیک کردن را مورد انتقاد قرار دادند. یکی توضیح احتمالی برای عدم موفقیت استفاده از دکترین مسئولیت حمایت در جنگ اخیر سوریه با فرض اینکه این دکترین بیشتر قصد ارائه مداخله بشردوستانه دارد را می توان یافت، وظایف قانونی را به دولتها برای جلوگیری از جنایات تحمیل می کند.^{۵۶} علل واکنش متفاوت اعضای شورای امنیت به مسئولیت حمایت:

۱- منافع ملی و استراتژیک

۲- منافع اقتصادی-منافع سیاسی داخلی^{۵۷}

قدرتهای بزرگ در سوریه با رقابت تعارض و منافع روبه رو هستند که این مسئله علیرغم اینکه قانون در سوریه می تواند به کار گرفته شود مانع اجماع آنها در حل بحران سوریه می شود. دکترین مسئولیت حمایت در برخی بحرانها می تواند اعمال شود اما قدرتهای بزرگ اساساً حقوق بین الملل و اصول آن را در راستای منافع خود به کار می برند شاهد به کار نبردن این دکترین در سوریه خواهیم بود.^{۵۸}

غرب و اتحادیه عرب در صدد بودند، ارتباط سوریه از نظر نظامی و دیپلماتیک با ایران قطع شود، سوریه برای روسیه ارزش بسیاری داشت، خریدار تجهیزات دفاعی بلند مدت بودو برای حفظ حضور نیروی دریایی در دریای مدیترانه از بندر طرطوس سوریه استفاده کردند.^{۵۹} وزیر خارجه روسیه سرگئی لاوروف در سال ۲۰۱۲ علناً اظهار داشت که روسیه با عزیمت اسد در نتیجه یک مذاکره ملی صلح آمیز مخالفت نخواهد کرد. این دیدگاه نیز به صورت علنی بود ولادیمیر پوتین، رئیس جمهور روسیه دوباره تکرار کرد: ما از دولت قانونی سوریه، نه لزوماً خود اسد حمایت می کنیم. در سال ۱۹۷۱ سوریه به اتحاد جماهیر شوروی اجازه دسترسی به پایگاه دریایی خود در بندر طرطوس را داد. این فقط پایگاه دریایی روسیه در دریای مدیترانه بود. اگرچه ارتش روسیه خاطرنشان می کند که تنگه های ترکیه، که دریای مدیترانه و دریای سیاه را به هم متصل کند، و طرطوس برای روسیه اهمیت داشت. به این دلیل که ترکیه (طبق کنوانسیون مونترلو سال ۱۹۳۶) حق دارد از عبور کشتی های نظامی کشورها از این تنگه ها، درحالیکه که جنگ باشد یا در معرض خطر قریب الوقوع درگیری است، خودداری کند. اهمیت محدود بندر طرطوس در دریای مدیترانه در اصل دریایی روسیه مشهود است، که به سختی بندر طرطوس را حفظ کرد.^{۶۰}

52. un.docs.org/en/S/RES/2585(JUL-9-2021)

53. un.docs.org/en/S/RES/2642 (Jul.12 -2022)

54. un.docs.org/en/S/RES/2672(Jan-9-2023)

55. un.docs.org/en/S/RES/2617(Dec-30-2021)

56. FRANCISCO DE ABREU DUARTE, Responsibility to protect (R2P) and the syrian refugee crisis: a missed opportunity?, 3, 2, (2016).p81

^{۵۷} فرزانه سیف زاده، سید قاسم زمانی، حسن سواری، مسعود راعی دهقی، « بررسی مأموریت شورای امنیت در اعمال دکترین مسئولیت حمایت» ،

پژوهشهای حقوق تطبیقی، ۲۱، ۱، (۱۳۹۶)، ۶۲-۷۳

^{۵۸} مواجهه قدرت و قانون؛ مطالعه تطبیقی کاربرد دکترین مسئولیت حمایت در بحران لیبی و سوریه، نجوا حاضری-فرزاد رستمی-قدرت احمدیان، نشریه

تحقیقات سیاسی و بین المللی، تابستان ۱۳۹۹، شماره ۴۳، صص ۱۳۶-۱۳۷

59. MOHAMMED NURUZZAMAN, The "Responsibility to Protect" Doctrine: Revived in Libya, Buried in Syria, Center for "Global Studies, Gulf University for Science and Technology", 15,3,(2013),6

60. Shahram Akbarzadeh, Arif Saba UN paralysis over Syria: the responsibility to protect or regime change?(2018),8. Doi: 10.1057

در بحران سوریه کشورهایمانند آمریکا و برخی کشورهای اروپایی و نیز برخی کشورهای عربی، همچون عربستان سعودی، قطر، ترکیه و امارات، علناً اقدام به کمک و تسلیح گروه‌های معارض مسلح کرده‌اند؛ این در حالی است که در عرصه بین‌المللی هر عملی که به نحوی حاکمیت و استقلال کشورها را تضعیف کند، ناقض قواعد حقوق بین‌الملل خواهد بود و بر اساس حقوق بین‌الملل دولتها نمی‌توانند روابط بین‌المللی خود به زور متوسل شوند یا در امور داخلی دیگر دولتها دخالت کنند. با وجود این تسلیح و ارسال نیروهای نظامی از سوی دولت یا دولتهای دیگر به دولتی که درگیر جنگ و یورش داخلی شده است، اگر با رضایت و درخواست دولت سرزمینی انجام گیرد، مداخله در امور داخلی دولتها نخواهد بود.^{۶۱}

در عرصه میدانی و سیاسی ایالات متحده در چارچوب استراتژی عدم همکاری یک گروه ائتلافی از متحدان خود برای مقابله نظامی با داعش تشکیل داده و حملات هوایی علیه مواضع این گروه و گاهاً علیه حامیان دولت اسد را آغاز کرد. از سوی دیگر روسیه، چین و ایران ائتلاف خود را علیه داعش و مخالفان مسلح اسد به شکل مجزا ایجاد کردند؛ بنابراین می‌توان گفت که استراتژی عدم همکاری میان دو طرف منازعه انتخاب شده است. واضح است که استراتژی عدم همکاری بیشترین منفعت را برای طرفین به همراه دارد. زیرا نقطه ثقل دو ائتلاف مذکور حل بحران سوریه به عنوان یک بحران انسانی و پدیده حقوق بشری نبوده است. بلکه نوعی مبارزه ژئوپلیتیکی و تلاش برای نفوذ سیاسی و اقتصادی در منطقه اولویت آنها را تشکیل داده است.^{۶۲}

دولت سوریه که توانایی کافی در حمایت از غیرنظامیان را نداشت، از ایران که خود حکومتی اسلامی است، یاری جست و مأموریت‌های مشاوره‌ای نظامی از سوی جمهوری اسلامی ایران به سوریه داده شد. این اقدامات برخلاف هیچیک از مقررات فقهی، حقوقی و سیاسی نبوده است، اما خلاف منافع ابرقدرتها در این جنگ خانمانسوز بود که سبب مخالفتشان نیز شد. جمهوری اسلامی تنها در مقابل گروه داعش به اقدام مستقیم نظامی دست زد که کاملاً دارای توجیه شرعی و حقوقی است، اما در مقابل گروه‌های دیگر همچون ارتش آزاد سوریه، اقدامی آنجا نداد و تاکنون سندی مبنی بر تقابل مستقیم نظامی بین جمهوری اسلامی ایران و دیگر گروه‌های درگیر جنگ منتشر نشده است، اما مأموریت مستشاری جمهوری اسلامی ایران توسط مقامات کشورمان به تأیید رسیده است؛ از اینرو اقدام کشورمان در سوریه کاملاً صحیح و پسندیده بوده است.^{۶۳}

دربارۀ وضعیت سوریه، دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت روسیه با دعوت دولت مرکزی علیه گروه‌های شورشی، از جمله داعش، مداخله نظامی کرده‌اند. در مقابل، ایالات متحده آمریکا و متحدانش از طریق ناتو و همچنین، دولت ترکیه به گروه‌های شورشی و مخالف دولت مرکزی کمک کرده و گاه به نفع آنها و مبتنی بر رضایت این گروه‌ها مداخله نظامی نیز کرده‌اند.^{۶۴} بنابراین، کمک‌های ارسالی از سوی ایران و روسیه به دولت سوریه، که با درخواست و رضایت انجام می‌گیرد، مغایر اصل عدم مداخله نیست. واقعیت امر این است که جمهوری اسلامی ایران بر اساس اصل دعوت و به درخواست دولت قانونی سوریه و برای نجات سوریه و مسلمانان منطقه وارد منازعه سوریه شد و هرگز قصد مداخله و وسعت طلبی ارضی نداشته است.^{۶۵}

نتیجه:

^{۶۱} بررسی و ارزیابی مداخله بازیگران خارجی در بحران سوریه بر اساس هنجارها و قوانین بین‌المللی، حمید درج - رضا سیمبر، نشریه مطالعات حقوق عمومی، زمستان ۱۴۰۳، دوره ۵۴، شماره ۴، ص ۲۲۹۳

^{۶۲} ارزیابی موانع و محدودیت‌های عملکرد سازمان ملل متحد در بحران سوریه از چشم انداز دکترین مسئولیت حمایت، مصطفی جهانبخش - احسان فلاحی، فصلنامه بحران پژوهی جهان اسلام - ۱۴۰۳ - سال ۱۱، شماره (۱) ۳۲، ص ۱۷۹

^{۶۳} بررسی در جریان بحران سوریه مسئولیت حمایت جمهوری اسلامی ایران، فریدون فدائی دولت، سید داوود آقائی، دوفصلنامه علمی مطالعات حقوق بشر اسلامی / دوره نهم / شماره هجدهم / بهار و تابستان ۱۳۹۹، صص ۲۲۱-۲۲۲

^{۶۴} سید یاسر ضیایی، محسن بدائی امناب، «مداخله نظامی خارجی در مخاصمات مسلحانه غیربین‌المللی از منظر حقوق بین‌الملل: بررسی وضعیت عراق، سوریه، یمن و بحرین»، فصلنامه آفاق امنیت، ۸، ۳۲ (۱۳۹۵)، ۱۴۰-۱۴۲، doi:200530

^{۶۵} بررسی و ارزیابی مداخله بازیگران خارجی در بحران سوریه بر اساس هنجارها و قوانین بین‌المللی، حمید درج - رضا سیمبر، نشریه مطالعات حقوق عمومی، زمستان ۱۴۰۳، دوره ۵۴، شماره ۴، ص ۲۲۹۴

دکترین مسئولیت حمایت توسط به گزینه زور برای اهداف بشردوستانه را مشروط به بایسته هایی کرده که باید قبل از صدور مجوز تحقق یافته باشد. تجربه بحران لیبی و و مداخله بشردوستانه در آن کشور که با تفسیر موسع از قطعنامه ۱۹۷۳ شورای امنیت (۲۰۱۱) انجام گرفت نشان داد که نظریه مداخله بشردوستانه و در شکل تکامل یافته تر آن یعنی مسئولیت حمایت می تواند مورد سوءاستفاده قدرتهای بزرگ برای تأمین منافع محدود سیاسی، تأمین اهداف ژئوپلیتیک و تغییر رژیم قرار بگیرد. با بررسی تئوری جنگ عادلانه می توان دریافت که دکترین مسئولیت حمایت همان تئوری جنگ عادلانه است که تغییراتی در جزئیات آن انجام شده است. مداخله نظامی در سوریه و تجهیز مخالفان سوریه، خلاف اصول اساسی حقوق بین الملل معاصر، منشور ملل متحد، اعلامیه اصول حقوق بین الملل ناظر بر روابط دوستانه و دیگر اسناد بین المللی است. مداخله بشردوستانه در سوریه با توسل به مداخله بشردوستانه و دکترین مسئولیت حمایت به واسطه مخالف بودن با نص صریح اصول ملل متحد، اعلامیه اصول حقوق بین الملل ناظر بر روابط دوستانه، مخالفت شورای امنیت و نداشتن مبنا در حقوق بین الملل عرفی و قراردادی مشروع نیست. ناتوانی شورای امنیت در بحران سوریه، موجب وخاومت بیشتر اوضاع و رشد گروههای نظامی معارض با دیدگاههای مذهبی افراطی شد، دامنه اقدام های آنها موجب نقض ماده ۳ مشترک کنوانسیونهای ۴ گانه ژنو ۱۹۴۹ و پروتکل های الحاقی ۱۹۷۷ شده است. ارزیابی رویکرد شورای امنیت در قبال بحران سوریه و نوع ارتباط آن با مداخله بشردوستانه به ویژه در قالب دکترین مسئولیت حمایت، گویای وجود نوعی عدم انطباق در برداشت واقع گرایانه از رفتار دولتها و مداخله بشردوستانه است. بحران سوریه به دلیل اینکه شرایط خاص خود را داشته و مخالفان آن به طور صریح مورد شناسایی کشورها و سازمانهای بین المللی قرار نگرفته اند و مخاصمه مسلحانه غیر بین المللی می باشد. بحران سوریه و عدم اقدام صحیح و به موقع جامعه بین المللی و ناتوانی شورای امنیت در اجرای وظیفه ذاتی خود، یعنی حفظ صلح و امنیت بین المللی، به دلیل اغراض و منافع اعضای دائم شورای امنیت نسبت به کشور سوریه، با توجه به موقعیت خاص ژئوپلیتیک و سیاسی آن کشور در خاورمیانه، موجب شده تا دکترین مسئولیت حمایت در مرحله هنجار و حقوق نرم باقی بماند.

منابع

۱. جهانبخش، مصطفی؛ فلاحی، احسان؛ ارزیابی موانع و محدودیتهای عملکرد سازمان ملل متحد در بحران سوریه از چشم انداز دکترین مسئولیت حمایت. - فصلنامه بحران پژوهی جهان اسلام- ۱۴۰۳ - سال ۱۱، شماره (۱) ۱۶۴-۱۸۶
۲. درج، حمید؛ سمیر، رضا؛ بررسی و ارزیابی مداخله بازیگران خارجی در بحران سوریه بر اساس هنجارها و قوانین بین المللی؛ نشریه مطالعات حقوق عمومی، زمستان ۱۴۰۳، دوره ۵۴، شماره ۴. ۲۲۹۲-۲۳۲۲
۳. حاضری، نجوا؛ رستمی، فرزاد؛ احمدیان، قدرت؛ مواجهه قدرت و قانون؛ مطالعه تطبیقی کاربست دکترین مسئولیت حمایت در بحران لیبی و سوریه، نشریه تحقیقات سیاسی و بین المللی، تابستان ۱۳۹۹، شماره ۴۳. ۱۲۶-۱۴۰
۴. فدائی دولت، فریدون؛ سید داوود آقائی؛ بررسی در جریان بحران سوریه مسئولیت حمایت جمهوری اسلامی ایران، دوفصلنامه علمی مطالعات حقوق بشر اسلامی / دوره نهم / شماره هجدهم / بهار و تابستان ۲۰۳، ۱۳۹۹. ۲۲۴
۵. سیف زاده، فرزانه؛ زمانی، سید قاسم؛ سواری، حسن؛ راعی دهقی، مسعود؛ بررسی مأموریت شورای امنیت در اعمال دکترین مسئولیت حمایت؛ پژوهش های حقوق تطبیقی؛ دوره ۲۱، شماره ۱، بهار ۱۳۹۶
۶. میر عباسی، سید باقر؛ محمدی، عقیل؛ چالش های اجرایی نظریه مسئولیت حمایت با نگاهی به وضعیت لیبی و سوریه؛ فصلنامه پژوهش حقوق عمومی، سال نوزدهم، شماره ۵۷، زمستان ۹۶
۷. غلامعلی پور، علی؛ ایلخانی پور، علی؛ تبعات سیاسی و امنیتی نظریه مسئولیت حمایت در کشور سوریه، جستارهای سیاسی معاصر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال هشتم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۶
۸. ضیایی، سید یاسر؛ یدائی اناب، محسن؛ مداخله نظامی خارجی در مخاصمات مسلحانه غیر بین المللی از منظر حقوق بین الملل: بررسی وضعیت عراق، سوریه، یمن و بحرین؛ فصلنامه آفاق امنیت، سال هشتم، شماره سی و دوم، پاییز ۱۳۹۵
۹. زمانی، سید قاسم؛ زمانیان، سورنا؛ جایگاه دکترین مسئولیت حمایت در بحران سوریه. فصلنامه مطالعات حقوق عمومی، دوره ۴۶، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۵
۱۰. رضایی، محمد تقی؛ ایلخانی پور، علی؛ کوشا، سهیلا؛ غلامعلی پور، علی؛ مبنای حقوقی مداخله در کشور سوریه در چهارچوب دکترین های نو؛ نظریه مسئولیت حمایت؛ فصلنامه مطالعات راهبردی جهانی شدن؛ سال ششم، شماره پانزدهم، بهار ۱۳۹۴

۱۱. ابوالحسن شیرازی، حبیب الله؛ رویکرد شورای امنیت در مواجهه با بحران کشور اسلامی سوریه؛ فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، سال پنجم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۴

۱۲. دولت خواه، زهرا؛ امام جمعه زاده، سید جواد؛ دکترین مسئولیت حمایت : بررسی تطبیقی رویکرد اعضای دائم شورای امنیت در قبال بحرانهای لیبی و سوریه، فصلنامه راهبرد، سال بیست و چهارم، شماره ۷۷، زمستان ۱۳۹۴

13. Berg, Alex, The Crisis in Syria and the Responsibility to Protect (R2P), See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/366481896>, DOI: 10.5278/ojs.ijis.v12i1.6896. April 2022

14. Zakiyah, RESPONSIBILITY TO PROTECT IN SYRIAN CRISIS: WHAT CAN BE EXPECTED FROM THE MUSLIM COMMUNITY?, Analisa Journal of Social Science and Religion Vol. 04 No. 02 December 2019

15. Akbarzadeh, Shahram, Saba, Arif, UN paralysis over Syria: the responsibility to protect or regime change? Macmillan publishers Ltd, 2018

16. Halliyade, Muditha, Syria-Another Drawback for R2P?: An Analysis of R2P's Failure to change international Law on Humanitarian Intervention, Indiana Journal of law and Social Equality, issue2, vol 4, 2016

17. DE ABREU DUARTE, Francisco, Responsibility to protect (R2P) and the Syrian refugee crisis: a missed opportunity? , e publica, vol3. N2, 2016

18. R. Blackford, William, The Responsibility to protect and international Law: Moral, Legal and practical perspective on Kosovo, Libya, and Syria, PDX Scholar, 2014

19. Nuruzzaman, Mohammed, The " Responsibility to protect" Doctrine: Revived in Libya, Buried in Syria, Insight Turkey, vol 15/ No2, 2013

20. Zifkac, Spencer, The Responsibility to Protect after Libya and Syria, Melbourne Journal of International Law, vol13, 2012

21. Resolution 1674 (2006), Adopted by the Security Council at its 5430th meeting on 28 April 2006

22. towards development, security and human rights for all : report of the Secretary-General : addendum : Human Rights Council : explanatory note / by the Secretary-General/UN, 23 May 2005

23. https://www.un.org/peacebuilding/sites/www.un.org.peacebuilding/files/documents/hlp_more_secure_world.pdf

24. Resolution adopted by the General Assembly on 16 September 2005 [without reference to a Main Committee (A/60/L.1)], 60/1. 2005 World Summit Outcome